

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Autor(i) / Author(s): Bohatová Martina
Článok / Article: Recenze na knihu: „Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR“
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

BOHATOVÁ, M. 2013. Recenze na knihu: „Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 16, č. 1, 2013. ISSN 1335 – 2741, s. 122 – 125.

Dostupné na internete:

<http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/userfiles/file/1_2013/BOHATOVA.pdf>.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu Politické vedy. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal:

politicke.vedy@umb.sk

RECENZE NA KNIHU: „BEZPEČNOSTNÍ A STRATEGICKÁ KULTURA USA, EU A ČR“

Martina Bohatová*

EICHLER, J.: *Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012. 216 stran. ISBN 978-80-246-1956-9.

Monografie „Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR“, kterou v loňském roce vydalo nakladatelství Karolinum, je dalším příspěvkem do dlouhé řady publikací, v nichž se docent **Jan Eichler** zabývá bezpečnostní problematikou, ale zároveň prvním českým titulem, který se věnuje problematice bezpečnostní a strategické kultury jako takové. Kniha byla zpracována v rámci grantového projektu GAČR, P408/11/2456, Bezpečnostní multilateralismus jako instituce: Teoretizace a implikace pro střední a východní Evropu.

Práce je koncipována jako komparativní studie zaměřující se na Spojené státy americké, které popisuje jako jedinou skutečně komplexní supermocnost, Evropskou unii, kterou vnímá jako organizaci sdružující západoevropské státy s vyhlídkou na globální aktérství, a Českou republiku. Cílem publikace je na základě analýzy primárních doktrinálních dokumentů vybraných aktérů odhalit kauzální souvislosti a najít důsledky příčinných faktorů, které bezpečnostní a strategickou kulturu ovlivňují. Přestože se autor rozhodl pro výše zmíněné aktéry, uvědomuje si, že podobnou pozornost by si zasloužili i další významní aktéři - konkrétně zmiňuje Rusko, Latinskou Ameriku, Indii a Čínu, ale i organizace jako OBSE a NATO. Tuto skutečnost autor vnímá jako osobní výzvu do budoucna, avšak také jako příležitost pro další badatele.

Celá monografie je koncipována na základě čtyř otázek – jedné ústřední a tří dílčích. Hlavní výzkumná otázka se týká základní charakteristiky hlavních rysů bezpečnostní a strategické kultury vybraných aktérů a odpověď na ni přináší tři otázky dílčí – tedy jaké jsou historické a politické faktory bezpečnostní

* Ing. Martina Bohatová působí jako interní doktorand na Středisku mezinárodních studií Jana Masaryka, Vysoká škola ekonomická v Praze, Česká republika, e-mail: mbohatoval@seznam.cz.

a strategické kultury zkoumaných aktérů, čím se vyznačují jejich klíčové doktrinární dokumenty schválené v posledním desetiletí a jaký byl dopad jejich bezpečnostní a strategické kultury na vývoj globálních mezinárodních bezpečnostních vztahů na počátku 21. století. Formou detailní narace tak autor postupně na ústřední otázku odpovídá řešením otázek dílčích.

Co se týče teoretického vymezení, autor za stěžejní proudy, které se zabývají problematikou mezinárodní bezpečnosti a zejména pak bezpečnostní a strategické kultury, považuje neorealismus, institucionální liberalismus a konstruktivismus. Zmiňuje také v posledních letech nově se zformující proud, jímž je Foreign Policy Analysis. Tyto hlavní proudy čtenáři také ve stručnosti představuje a ukazuje, kam až v problematice bezpečnostní a strategické kultury došly.

V první kapitole, která je především teoretickým a metodologickým vymezením, autor vysvětluje hlavní pojmy, podle nichž v následujících kapitolách představuje a hodnotí bezpečnostní a strategickou kulturu aktérů mezinárodní politiky. Definuje, co rozumí pod pojmem aktér mezinárodních bezpečnostních vztahů, mezinárodní bezpečnostní uspořádání, zabývá se bezpečností a bezpečnostní kulturou, dále pak strategií a strategickou kulturou, militarismem, unilateralismem, multilateralismem a mentálním modelem. Pozornost věnuje i válce a její úloze v mezinárodních vztazích, přičemž se zmiňuje především o teorii válečných cyklů a úrovních, na základě nichž se dají války analyzovat. Pojem si pro potřeby publikace operacionalizuje a dále ho používá ve smyslu nasazování ozbrojených sil k dosahování cílů stanovených na nejvyšší úrovni, přičemž jeho pozornost se upírá na to, jak jednotliví aktéři válku vnímají, jak k ní přistupují, a sleduje, zda a za jakých okolností jsou ochotni své zájmy prosazovat i cestou války.

Zatímco úvod a první kapitola představují spíše teoretickou část s metodologickým vymezením a seznamují čtenáře s nástroji, které chce autor pro svou analýzu použít, stěžejní část představují tři kapitoly zabývající se bezpečnostní a strategickou kulturou USA v letech 2001 – 2008, tvořící se bezpečnostní a strategické kultuře EU a bezpečnostní a strategické kultuře České republiky, která je teprve na začátku.

V kapitole, která je věnována analýze Spojených států amerických, autor sice připomíná historické a politické faktory formulující bezpečnostní a strategickou kulturu, ale hlavní pozornost věnuje až období po skončení Studené války. Stručně rozebírá postoje **George Herberta Bushe**, **Billa Clintona**, podrobněji pak postoje **George Walkera Bushe** a **Baracka Obamy** k

zajištění bezpečnosti USA. Autor nezůstává jen u popisu, ale pouští se i do hodnocení slabých a silných stránek, bilancuje úspěchy a neúspěchy jednotlivých prezidentů, jejich vztah ke spojencům a mezinárodním organizacím a pozornost věnuje i nástrojům, které v bezpečnostní oblasti tyto čtyři prezidenti používali. Na základě zjištěných rozdílů v závěru kapitoly shrnuje změny, kterými americká bezpečnostní a strategická kultura na konci 20. a počátku 21. století prošla.

Od Spojených států amerických se autorova pozornost přesouvá k Evropské unii. Ve snaze dodržet strukturu textu autor opět zmiňuje historické faktory, které mají na formulování bezpečnostní a strategické kultury hlavní vliv. Za zvlášť silný faktor považuje odpor k válkám ústící v preferenci politických nástrojů bezpečnostní kultury, což se dle autora plně odráží v Evropské bezpečnostní strategii 2003, která je doktrinárním základem bezpečnostní a strategické kultury EU. Všimá si toho, že Evropská bezpečnostní strategie se vyprofilovala především v oblastech jako je zaujímání komplexního přístupu k bezpečnostním hrozbám, upřednostňování soft power před hard power, politických nástrojů před vojenskými, dále pak poukazuje na důraz, který je kladen na dlouhodobou prevenci, upřednostňování multilateralismu před unilateralismem a důraz na konsensuální mezinárodní uspořádání. V závěru porovnává bezpečnostní a strategickou kulturu EU, kterou označuje jako profilující se, a bezpečnostní a strategickou kulturu USA, kterou označuje jako vyprofilovanou. Přestože si všimá rozdílů mezi oběma pojetími, nesnaží se je stavět do protikladu, ale spíše se zamýšlí nad tím, zda - a případně jakou měrou - se obě pojetí mohou ovlivňovat.

Co se týče České republiky, autor svou pozornost soustředí jednak na analýzu doktrinárních dokumentů, jednak na postoje zastávané čelními představiteli ke klíčovým rozhodnutím Spojených států amerických. Na základě analýzy doktrinárních dokumentů dochází k závěru, že ideově má Česká republika blíže k Evropské unii, ale z rozboru postojů čelních představitelů dle autora vyplývá, že v praxi se Česká republika přizpůsobuje rozhodnutím, která jsou učiněna Spojenými státy a poukazuje tak na určitou rozpolcenost, kterou lze dle jeho názoru odstranit pevnějším zakotvením České republiky v NATO.

Obecně lze říct, že autor napříč celou knihou zaujímá strukturalistickou perspektivu, zkoumané aktéry posuzuje především podle toho, jaké místo zaujímají ve struktuře mezinárodních vztahů, jak se strukturu snaží využít ve vlastní prospěch a do jaké míry ji ovlivňují. Bezpečnostní a strategickou kulturu

vníá jako myšlenkový konstrukt ovlivňující chování aktérů i jejich vzájemné interakce, což má za důsledek proměny struktury jako takové.

Přestože se jedná o publikaci menšího rozsahu, lze ji zcela určitě považovat za velice cenný příspěvek do rozbíhající se diskuse na téma bezpečnostní a strategická kultura, především díky její velice dobře navolené struktuře i preciznímu teoretickému vymezení. Nezbývá tedy než doufat, že se pozornost docenta **Eichlera** upře i na další státy či organizace a přiblíží nám tuto problematiku zase o něco více.